

Kreativnost i likovno stvaralaštvo u školskim knjižnicama predstavljeno izložbenim programom na IASL 2019

dr. sc. Irena Bando, dipl. knjiž.

OŠ Jagode Truhelke

irena.bando10@gmail.com

Uvod

Koliko je povezana kreativnost s uspješnim radom u školskoj knjižnici i kako se ona prožima unutar Knjižnično-informacijskog poučavanja u školskim knjižnicama? Utječe li kreativan rad na razvoj kritičkog mišljenja neophodnog za kritičko prosuđivanje i korištenje informacija i kako je ono povezano s kreativnim mišljenjem i djelovanjem?

Utjecaj suvremenih tehnologija rezultiraju velikim promjenama u svim sferama društvenog i kulturnog života, gdje razvijena kreativnost omogućuje lakšu prilagodbu novonastalim promjenama te utječe na razvoj onih osobina koje rezultiraju učinkovitim rješavanju problema.

Likovna kultura kao najefikasnije sredstvo izražavanja vlastite kreativnosti, kao i literarni izričaj omogućuju konkretiziranje rezultata vlastite kreativnosti i konkretiziranje ishoda učenja kroz eksponat, sliku, literarni zapis.

Izložbama se može prikazati stvaralaštvo temeljeno na procesnom učenju, rezimirati stečeno znanje u cjelovitu formu, od ideje do realizacije te poticati okolinu za stvaralaštvom i prezentiranjem svoga rada.

Značaj kreativnosti u knjižničnoj edukaciji

U današnjem modernom svijetu prepunom obilja informacija i inovacija kreativan pristup problemima temeljni su pokretači napretka društva budućnosti (Srića, 2003). Važnost primjene kreativnih i inovativnih tehnika prilikom planiranja i realiziranja aktivnosti u školi s učenicima naglašava Petrowski (2000) navodeći kako “život koristi nered da bi došao do sređenih rješenja” te da treba što prije pogriješiti, da bi se što ranije došlo do uspjeha.

Polazeći od tvrdnje da je kreativnost osobina koja se može razviti kod svakog čovjeka (isto kao i svaka druga vještina) Eduard de Bono (2008) predlaže uvođenje edukacije za razvoj kreativnosti u odgojno-obrazovne ustanove. O tome je promišljao i Maslow (1976) navodeći da bi se nastava svih predmeta trebala povezati s umjetničkim predmetima budući da u znatnijoj mjeri potiču kreativnost. On naglašava da djecu treba odgajati u kreativne osobe koje se neće bojati promjena, nego će biti sposobni anticipirati promjene, inovirati ih i uživati u izazovu kreiranja nečeg novog.

Iako se poticanje kreativnosti može ostvarivati raznim oblicima u školi (izvanškolske aktivnosti, izborna nastava i sl.) dobro ustrojen knjižnični kurikulum nudi mogućnost razvoja individualnih potreba darovitih pojedinaca ili skupina. Neposrednim radom s učenicima te programom Knjiž-

nično-informacijskog obrazovanja, u školskoj se knjižnici učenike poučava pravilno koristiti informacije u kreiranju novih znanja. Razvojem kreativnosti utječe se na stvaranje divergentnog mišljenja, što pridonosi kvalitetnijem povezivanju činjenica, rješavanja problemskih situacija i korištenjem za to kreativnih pristupa.

Za razvoj kreativnosti u školskoj knjižnici potrebne su određene osobine školskog knjižničara koje Bush (2001) između ostalih navodi kao “odgovornu razigranost”, otvoreni um i znatiželju, ističući ih kao bitne karakteristike koje upravljaju kreativnim procesom. Orme (2010) ističe važnost pozitivnog stava prema razvoju kreativnosti i usredotočenost školskog knjižničara na svakog učenika (individualni pristup). Kreativni rad knjižničara i njegovu fleksibilnu ulogu u svakodnevnim raznovrsnim aktivnostima školske knjižnice naglašava Blažeković (1993) iznoseći da “nijedan dan u životu školske knjižnice nije jednak drugome”.

Poticanje na stvaralaštvo u školskoj knjižnici

Takav kreativni knjižničar ima najvažniju ulogu u procesu učenja i poučavanja potaknuti kod učenika želju za učenjem, odnosno izazvati osjećaj “unutrašnje pobuđenosti” prema nekom zadatku (Vlahović Štetić, 2005).

Mnogi knjižničari koriste brojne kreativne metode s ciljem povećanja motivacije učenika za uključivanje u knjižnične projekte a među njima je i Orme (2010) koji izučava razvoj kritičkog i kreativnog mišljenja koje je potrebno mladom čovjeku da bi se lakše uklopio i integrirao u suvremeno društvo informacija. Orme smatra da se na taj način mladog čovjeka ins-

truire za kreativno-inovativne mogućnost unutar kontroliranoga globalističkog diskursa prosječnosti, a mogućnosti za razvoj kritičkog i kreativnog mišljenja vidi u komunikaciji i socijalizaciji unutar problemsko-istraživačkog učenja, kao i u pretraživanju informacija na Internetu.

Na konferenciji *School Libraries As Multimedia Learning centre In-service Training* (Portugal, 2013) školska se knjižnica predstavila kao multimedij-ski informacijski kreativan centar za učenje i istraživanje, a R. Todd (Rutgers University, New Jersey, SAD) naglasio je važnost školske knjižnice u omogućavanju učenika da postanu aktivni kreatori znanja, a ne samo konzumenti informacija.

Kreativnost nije znanje već sposobnost koja se ne može naučiti, već samo uvježbavati traženjem rješenja u raznim problemskim zadacima i situacijama, a čiji je model kasnije primjenjiv na razne problemske situacije u budućem poslovnom i svakodnevnom životu.

Utjecaj usluga školske knjižnice na razvoj kreativnosti je multidisciplinarnan pristup unutar zajednice prosvjetnih djelatnika (Lasić-Lazić, 1995). Glavni zadatak odgojno-obrazovne funkcije knjižnice je razvijanje individualnih stvaralačkih sposobnosti učenika i osposobljavanje pojedinca za samostalno učenje nastavnih i izvannastavnih sadržaja, koji uz povećanje količine znanja potiču učenike na stvaralački i istraživački rad, kao i razvoj kritičkog i kreativnog mišljenja.

Stvaralaštvo u kulturnoj i javnoj djelatnosti knjižnice

Školska knjižnica kao informacijsko i komunikacijsko središte škole svojim aktivnostima potiče razvoj svijesti učenika u očuvanju materijalne, duhovne i povijesno-kulturne baštine u multikulturalnom svijetu te poštivanju različitosti uz aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva (Dizdar i sur. 2013). Kao informacijsko, medijsko, komunikacijsko i kulturno središte škole, školska je knjižnica nositelj kulturne i javne djelatnosti škole. Prema Standardu za školske knjižnice (2012) kulturna i javna djelatnost školske knjižnice obuhvaća brojne poslove među kojima su izvanškolske suradnje s drugim ustanovama, promidžba djelatnosti školskih knjižnica, priprema kulturnih sadržaja, likovne i tematske izložbe i dr. Djelatnosti školske knjižnice koje se provode unutar kulturne i javne djelatnosti imaju za cilj razvijati osmu ključnu kompetenciju za cjeloživotno učenje – kulturnu kompetenciju. Ona se zasniva na održanju i prenošenju postojećih kulturnih vrijednosti, razvoja kulturnog identiteta, kao i u nastojanju stvaranja novih kulturnih vrijednosti, znanja i spoznaja.

Takve se aktivnosti uspješno realiziraju u izvannastavnim aktivnostima u školskoj knjižnici uobličeno u projekt, suradničku ili integracijsku ili istraživačku nastavu. Dobrovoljnim uključivanje učenika u projekte ili aktivnosti u školskoj knjižnici učenici donose vlastitu odluku o pripadanju nekoj skupini nalazeći se u “međusobnoj interakciji kroz subkulturnu scenu djece i mladih ljudi kroz njihove afirmacije, komunikacije i različite stilove života” (Mlinarević i Brust Nemet, 2012). Školska knjižnica kao multimedijsko i kulturno informacijsko središte škole, zbog svoga organizacijskog

ustroja u sklopu knjižnično informacijskog obrazovanja ili kroz izvannastavni rad, ima predispozicije za korištenje neformalnih metoda i kreativnog rada s djecom, gdje su učenici motivirani i preuzimaju inicijativu.

Primjeri kreativnog rada u školskim knjižnicama izloženih na IASL 2019

Na 48. svjetskom kongresu školskih knjižničara (*International Association for School Librarianship-IASL*) koji se održavao od 21. do 25. 10. 2019. god. u Dubrovniku važnost kreativnosti i stvaralaštva u školskoj knjižnici istakla se izložbenim programom nekoliko školskih knjižnica naše zemlje.

Izložbu *Glagoljica – pismo, znak, slika* priredila je školska knjižničarka-savjetnica Ruža Jozić iz Gimnazije Sesvete, kojom je predstavila knjižnični projekt o starom staroslavenskom pismu i hrvatskom nacionalnom pismu – glagoljici.

Izložba GLAGOLJICA – PISMO, ZNAK, SLIKA
Radovi učenika likovne grupe Gimnazije Sesvete

Pripremile profesorica Ina Jozić i školska knjižničarka Ruža Jozić

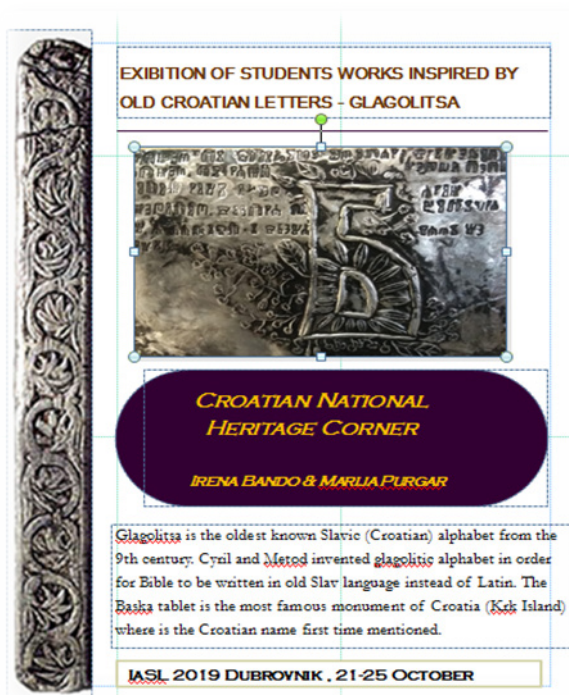

Izložba se sastojala od živopisno ilustriranih glagoljičkih inicijala s pojašnjem značenja simbolike slova, koja po svom obliku i položaju imaju dublje značenje neke kršćanske istine ili tajne.

Glagoljička kulturna baština zauzima značajno mjesto u predstavljanju kulturnog i nacionalnog identiteta Republike Hrvatske i često bude inspiracija školskim projektima u kreativnom radu s učenicima, što je osobito bilo primijećeno u Europskoj godini kulturne baštine (2018) kada je nadahnjivala umjetnike u slikarstvu, kiparstvu, glazbi, književnosti, modi...

Drugu izložbu **Glagoljica – staro hrvatsko pismo** pripremile su dr. sc. Irena Bando, školska knjižničarka savjetnica OŠ Jagode Truhelke iz Osijeka

i Marija Purgar, školska knjižničarka mentorica OŠ “Grigor Vitez” iz Osijeka.

One su predstavile međuknjižnični kreativni rad također inspiriran glagoljičkom kulturnom baštinom. Radovi su nastali istraživačkim radom o glagoljici u integraciji Hrvatskog jezika, Povijesti i Vjeronauka, a rezultat su glagoljički inicijali izrađeni u tehnici reljefa u limu.

Treća izložba je projekt školske knjižničarke OŠ Jagode Truhelke dr. sc. Irene Bando pod nazivom **Slavonska ornamentika u školskoj knjižnici** koji se temeljio na izučavanju zlatovezne tehnike koja simbolizira ravničarski slavonski kraj. U radu s učenicima primijenjena je tehnika slikanog zlatoveza, a izrađivali su se straničnici za knjige i ogrlice motivima iz folklorne kulturne baštine slavonske ornamentike.

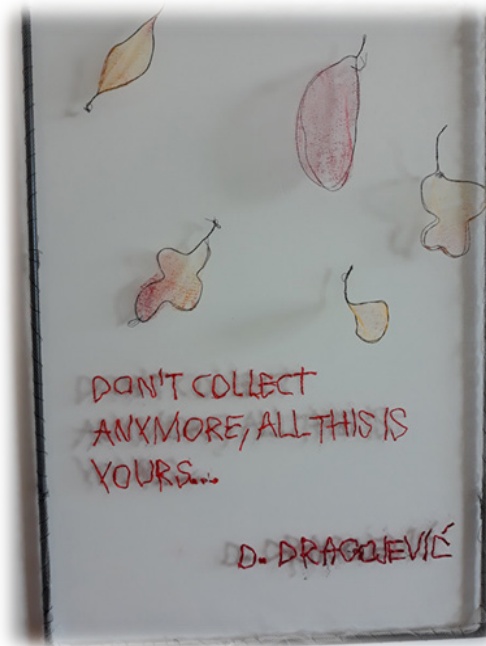

Školska knjižničarka-savjetnica Vanja Jurilj iz OŠ Antuna Mihanovića iz Zagreba predstavila je izložbu **Ilustracije pjesme Danijela Dragojevića** s ciljem promoviranja hrvatskog pjesništva. Radovi su nastali s učenicima 7. razreda s kojima je prvo prevodila pjesme, a potom su učenici stihove pjesama ilustrirali. Radovi su rađeni u kombiniranoj tehnici slikanja i oblikovanja razvijajući tako kod učenika decentni osjećaj za umjetničko izražavanje.

Izložbu **Zapis o ptici** postavila Anica Tkalčević, školska knjižničarka savjetnica XV. gimnazije iz Zagreba. Ona je predstavila likovno-literarni stvaralački proces koji je rezultirao knjigom Zapis o ptici. Učenici su osmišljavali pjesme o ptici, zapravo o svojoj duši, te na taj način izrazili svoj unutarnji svijet i svoju osobnost.

INFOGRAPHICS

BIRD RECORD

PREPARED BY
ANICA TKALČEVIĆ

FIRST WORKSHOP

Making of mounted birds - Sanja Černko Delarue, prof.

Mounted birds were born at the facultative class of Fine Arts under the guidance of professor Sanja Černko Delarue. This image of birds opened different infinite worlds and affected the inner microcosms of each student. It speaks through the changing outlines of bird shapes and the richness of surface finish. The color choices and methods of application, the richness of textures, linear ornamentation, and graffiti introduce the observer to numerous possibilities of existence, inviting him to join in this game with his personal associations.

SECOND WORKSHOP

Making of ceramic birds - Diana Sokolić, MA of Fine Arts

At the Ceramic Workshop led by the academic painter Diana Sokolić, gentle birds, that still adorn the lobby of our school, were created. Their bright clay achromaticity achieved by the tone gradation, emphasizes shapes and handwriting, participating in an experience of lightness.

LIBRARY

Poem writing, reading and publication - Anica Tkalčević, prof. and librarian

Birds were also born in the poetry of our students, where they appear as a motive and metaphor. The songs depict the atmosphere, the experience. They bring strong emotion and portraiture. They talk about hunting, losing, death, about the face of humanity and the reflection of ourselves in the bird's eye. These texts are images that live in the neighborhood of images in this book. They are posted on our school's website in MIOČKI ČITOMAT section.

WORLD CONGRESS IASL 2019.

Presenting our work

This book is an attempt to see and read from different perspectives.

THIS BOOK WAS CREATED AS A RESULT OF A JOINT FLIGHT OF LARGE FLYERS.

Ptica je rast, transformacija, let, lakoća, metafora slobode. Ona je veza zemlje i neba, svijesti i podsvijesti, povezuje se s dušom i svijetom duha. Zavidljuje njena sposobnost snalaženja u beskrajnim prostranstvima, smjelost u ovladavanju visinama... U likovima ptica, otvarali su se različiti beskonačni svjetovi, unutarnji mikrokozmosi svakog učenika... Ova je knjiga pokušaj da vidimo i čitamo iz različitih perspektiva. (A. Tkalčević)

Osim stvaranja poezije, učenici su svoju impresiju ptice izrazili na likovnoj radionici izrađujući kaširane i keramičke ptice.

Izložbu **Lektira kao inspiracija** postavila je školska knjižničarka Marina Kljunak Čuikin iz Umjetničke škola Luke Sorokočevića iz Dubrovnika. Ona je predstavila izložbu crteža učenika inspiriranih pojedinim lektirama kao što su: *Mali princ* (Exuperry), *Pakao* (Alighieri), *Crni mačak* (Poe) i *Preobrazba* (Kafka). Projekt je ostvaren u suradnji s Hrvatskim jezikom i školskom knjižnicom te su dokaz koliko je u školskoj knjižnici protkano kreativno, umjetničko i likovno stvaralaštvo.

Zaključak

Školska knjižnica je inspirativno mjesto za razvoj kreativnosti i stvaralaštva koje ponajprije ovisi o kreativnosti i entuzijazmu školskog knjižničara, o adekvatnom izboru inspirativnih metoda i tehnika, kao i samom procesu učenja i poučavanja. Takve se aktivnosti najuspješnije provode integracijom više nastavnih predmeta uobličeno u projekt, istraživanje ili kreativne radionice u knjižnici unutar Knjižnično-informacijskog programa koje često istovremeno obuhvaćaju Informacijsku pismenost, Poticanje čitanja i Kulturnu i javnu djelatnost.

Ukoliko se projekt sastoji od stvaralačkog rada neophodno je radove prezentirati izložbom kako bi se dobila informacija o procesu stjecanja znanja. Osim predstavljanja rada u školskim knjižnicama važna uloga izložbe je i samoaktualizacija učenika autora radova, ali isto tako izložbe motiviraju druge učenike i nastavnike na ohrabivanje osmišljavanja i realizaciju nekih svojih novih ideja.

Uspješni projekti u školskim knjižnicama povezani s likovnim i literarnim stvaralaštvom prikazani su izložbama na 48. svjetskom kongresu školskih knjižničara (IASL) koji se održavao od 21. do 25. 10. 2019. god. u Dubrovniku te potvrdio entuzijastički rad pojedinih knjižničara i njihovih knjižnica. Svoje projekte i kreativan rad u školskim knjižnicama predstavile su školske knjižničarke: Ruža Jozić, Irena Bando, Marija Purgar, Anica Tkalčević, Vanja Jurilj i Marina Kljunak Čuikin.

Literatura

- Bognar, L. Somolanji, I. (2008) Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima, Život i škola, Volume 17, p. 87-94.
- Bush, G. (2001) Just sing. Creativity and technology in the School Library media Center. Knowledge Quest, 30(2), 18.
- Lasić-Lazić, J. (1995) Kreativnost kroz odgojno-obrazovni aspekt školske knjižnice // Sedam kreativnih dana u školskoj knjižnici: zbornik radova Proletna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, Crikvenica.

